23 Nisan’ın Anlamı ve Önemi

Prof. Dr. Hasip Pektaş, Nisan 2024

23 Nisan deyince aklımıza ***“Ulusal Egemenlik”*** gelir. Peki nedir egemenlik? Dilimizde ***“hakimiyet”*** sözcüğü ile eşanlamlı olarak kullanılan ***“egemenlik”,*** hükmeden, buyuran, buyruğunu yürütebilen üstün bir gücü ifade eder. Egemenlik, devleti başka tüzel kişiliklerden ve örgütlenme biçimlerinden (örneğin şirketlerden, derneklerden, kulüplerden, çetelerden, din ve mezhep birliklerinden, feodal bağlılık ve yönetim birimlerinden) ayıran özelliktir. Devletler bağımsız ve egemen olurlar; egemenliğin kaynağı ulustur.

Egemenlik kavramı, 1789 Fransız Devrimi’nden önce, kralın devlet gücüne tek başına sahip oluşunu meşru bir temele oturtmak, monarşinin hukuki açıklamasını yapabilmek için Fransız hukukçu ***Jean Bodin*** (1530-1596) tarafından ortaya atılmıştır. 1576'da yayımladığı “***Devlet'e Dair Altı Kitap”*** adlı eserde Bodin egemenliği ***"Devlet'in mutlak ve kalıcı gücü"*** olarak tanımlamıştır. ***"Mutlak"***, egemenliğin bölünemeyeceği ve paylaşılamayacağı anlamındaydı (ancak bu mutlaklık sadece kamu hakları alanındaydı ve bireyin özel haklarına tecavüz edemiyordu). ***"Kalıcı"*** olması ise bu gücün hükümdarın ölümü ile sona ermediği ve bireylerden bağımsız olduğunu gösteriyordu. Egemenlik belirtilerinin bir bölümünü hükümdar şahsen kullanabilir, bir bölümünü memurlarına ve kurumlara kullandırabilirdi. Ancak egemenliğin kendisi devredilemezdi.

O tarihte egemenlik dini ve ilahi bir kaynağa bağlanıyordu: Kral, tanrının isteği ile, egemendi. Devletin bütün gücü kralda toplanmıştı. XIV. Louis’in ***“Devlet benim”*** sözüyle anlatmak istediği buydu. ***“Devlet benden ibarettir”*** anlayışıyla hareket eden bir krallık yönetimi ve krallığa destek konumunda olan toprak sahibi kilise, her türlü haktan yoksun halk, feodalite rejiminin erimesine rağmen hala geniş toprakları elinde bulunduran aristokratlar ve bu topraklarda kimin için çalıştığını bilmeyen ***“köle”*** durumundaki köylüler bulunmaktaydı.

Fransız Devrimi ***“egemenlik”*** kavramını eski hukuktan aldı; hanedan yerine millete verdi. **Jean-Jacques Rousseau** (1712-1772), köklü felsefi temelleri olan ***“doğal hukuk”*** ve ***“toplum sözleşmesi”*** gibi kavramları gündeme getirerek, entelektüeller arasında etki yarattı ve bu kavramların siyasal hayatta gerçekleşebilmesi için mücadele verdi. Bu nedenle fikirleri geniş kitleleri etkileyebilmiş ve Fransa’yı kısa sürede devrime sürüklemiştir. Fransız Devrimi aydınlanmacı düşünürlerin bir eseridir.

Rousseau'ya göre egemenlik devredilemez ve temsil edilemez. Egemenlik koşulsuz halka aittir. Halk ile egemen kişi aynı olmadıkça demokratik yönetim gerçekleşmez. Nasıl ki özgürlük bireyin vazgeçemeyeceği bir hak olarak karşımıza çıkmakta ise egemenlik de halkın devredemeyeceği bir haktır. "***Halk kendi iradesinden bıraktığı (vazgeçtiği) anda halk olmaktan çıkar ve egemenlik bir efendiye geçer."*** Rousseau, halkın doğrudan kendisini idare edebileceğinden hareketle içinde yaşamış olduğu Cenevre örneğinden de esinlenerek doğrudan demokrasiyi savunmuştur. Netice itibariyle temsili demokrasileri ***"seçilmiş aristokrasiler"*** olarak nitelendirmiş ve milletvekillerini de halkın temsilcileri değil, görevlileri olarak tanımlamıştır.

Ama diğer yandan Rousseau, bu görüşüyle çoğunluğun azınlığa tahakkümüne yol açtığı gerekçesiyle ciddi eleştiriler almıştır. 1 Aralık 1921'de Büyük Millet Meclisi'nde yaptığı konuşmada Rousseau'nun fikirlerini baştan sona incelediğini belirten Mustafa Kemal, onun hayali, hatta çılgınca bulduğu bazı fikirlerine katılmamış, fakat milli egemenliği gerçekleştirmek için onun düşüncelerinden gereken ölçüde yararlanmıştır.

Milli Egemenlik

Milli egemenlikte iktidar kaynağını milletten alır. Başka bir deyişle egemenliğin bir kişiye, gruba ya da çoğunluğa değil, bütün millete ait olmasıdır. Millet ise kendisini oluşturan fertlerin üstünde onlardan ayrı ve bağımsız bir şahsiyettir. Vatandaşlar egemenliğin kendilerine düşen parçasına sahip değillerdir. Tek egemen millettir. Bu anlamda milli egemenlik milletin fertlerini bir araya getiren, onlara yön veren, herkes tarafından kabul edilen, itaat edilen bir güçtür.

Milli egemenlik anlayışının en önemli sonucu temsili sistemdir. Millet bir araya gelip iradesini açıklayamaz. Milli irade ancak temsilciler vasıtasıyla açıklanabilir. Temsilciler belli bir bölgenin değil, bütün milletin temsilcileridir. Bunun tabii sonucu olarak da oy vermek halk

egemenliğinde olduğu gibi bir hak değil, görevdir. Egemenlik bölünemez, devredilemez nitelikte olduğu için temsilciler iradelerini açıklarken herhangi bir kayıtla, şartla sınırlı değillerdir; seçmenden emir ve talimat almazlar, milletten aldıkları iktidarı serbestçe kullanırlar.

Millî Mücadelede kendini gösteren milli egemenlik anlayışı, her şeyden önce Türk Milletinin yukarıda belirttiğimiz özelliklerinden ve bu özelliği gayet iyi bilen Mustafa Kemal Atatürk'ün dehasından kaynaklanmıştır. Atatürk, liberal ve tarihi milliyetçiliği bir bütün olarak ele almış ve milli egemenliği bu bütün üzerine kurmuştur. Bu dönemde egemenliğin kayıtsız şartsız Türk milletine verilmesi, monarşiden cumhuriyete geçerken İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e bir boşluk bırakmamak içindir. Bunun için de Kurtuluş Savaşı başarıyla yürütülmüştür. Yine egemenliğin meclis eliyle kullanılması hem çözüm bekleyen meselelerin hemen ve etkili bir şekilde çözümlenmesini sağlamış, hem de toplumu temsil eden grupların yeni siyasi sistemde temsiline imkân tanımıştır.

Bilindiği gibi, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yurdumuz İngilizler, Fransızlar, İtalyanlar ve Yunanlılar tarafından işgal edildi. Osmanlı Devleti'nin yöneticileri de bu işgale boyun eğdi. Mustafa Kemal Paşa, 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkarak, ulusumuzu bu haksız işgale karşı direnmeye, karşı koymaya çağırdı. 1919 Amasya Genelgesi ile ilân olunan, ***"Milletin istiklâlini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır"*** parolası, Erzurum Kongresi'nde, Sivas Kongresi'nde de benimsenmiş ve Büyük Millet Meclisi'nin kuruluşunun temel dayanağı olmuştu. Erzurum ve Sivas kongrelerinden sonra, bütün direniş güçleri, tek bir savunma çatısı altında toplanmıştı. Düşmana karşı bir ***"Kurtuluş Savaşı"*** başlatılmıştı.

Savaşın yönetimi ve kurtuluşun gerçekleşmesini sağlayacak çalışmalar için bir ***"Temsil Heyeti"*** seçilmiş, başına da Mustafa Kemal'in getirilmişti. Mustafa Kemal başkanlığındaki heyet, 27 Aralık 1919'da Ankara'ya gelerek, çalışmalarını orada sürdürmeye başlamıştı. Ankara, çalışma merkezi olarak çok uygun bir konumdaydı. İşgal altında değildi. Düşmana

karşı kurulan Batı cephelerine yakındı. Ayrıca, her bölgeyle bağlantı kurabilecek bir demiryoluna sahipti. O sıralarda, İstanbul'da da bir Meclis vardı. Ama Osmanlı padişahı ve hükümetine bağlı olarak çalışan bu Meclis, kendisinden bekleneni verecek özgürlükte ve güçte değildi. Mustafa Kemal, bu Meclisin er geç dağılacağını düşünüyordu. Nitekim öyle de oldu, İngiliz işgal birliği Meclisi dağıttı. Bazı milletvekilleri tutsak edilerek Malta'ya sürgüne gönderildi. Bazıları da ulusal kurtuluş hareketine katılmak üzere Anadolu'ya kaçtı.

Mustafa Kemal, Ankara'da ilk iş olarak, Padişah ve düşman gölgesinden uzak, özgürce çalışabilecek bir Meclisin toplanmasına karar verdi. İstanbul'daki Meclisin dağıtılması üzerine, çalışmasını hızlandırdı. 19 Mart 1920'de illere yaptığı bir çağrıyla, Ankara'da toplanacak olağanüstü yetkili Meclise, 5'er temsilci seçilerek gönderilmesini istedi.

Mustafa Kemal, 21 Nisan 1920'de yayınladığı bildiriyle Büyük Millet Meclisi'nin Ankara'da, 23 Nisan günü toplanacağını duyurdu. 22 Nisan'da yayınladığı başka bir bildiriyle de toplanacak Meclisin tüm yönetim ve askeri sorunların merkezi olacağını açıkladı.

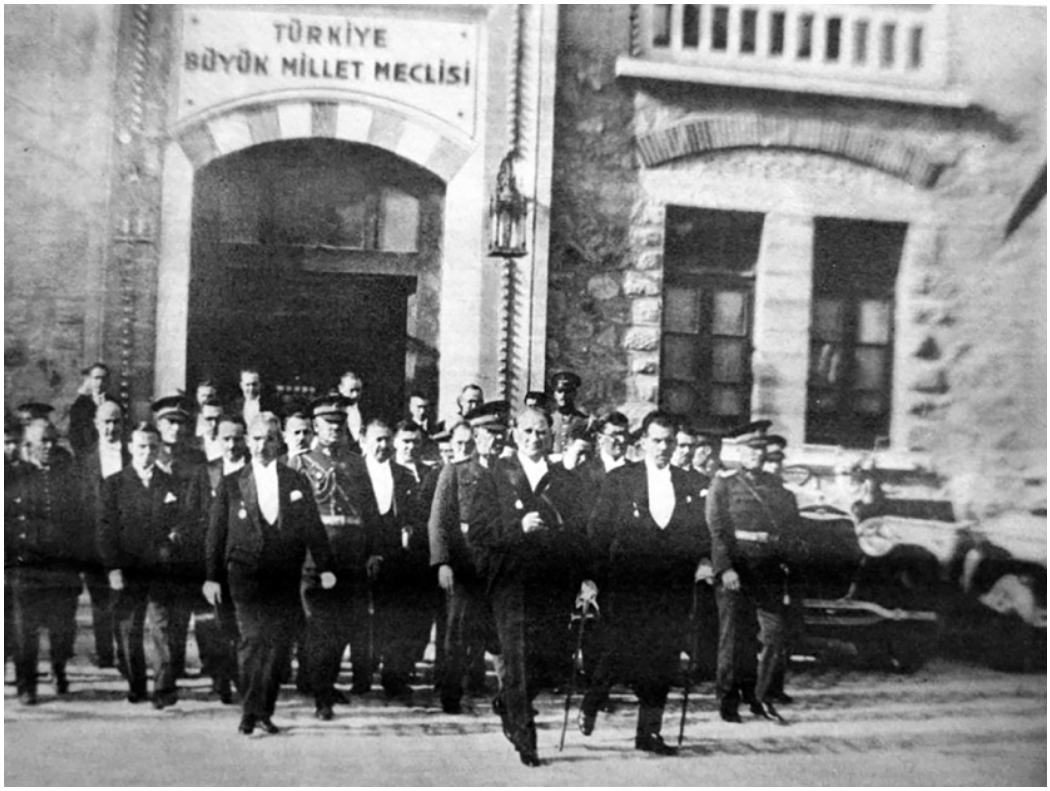

23 Nisan 1920 tarihi, Birinci Büyük Millet Meclisi'nin açıldığı ve Türk halkının egemenliğinin ilan edildiği tarihtir. Mustafa Kemal, bu tarihi dönüm noktasını şöyle değerlendirir; ***"23 Nisan, Türkiye için milli tarihin başlangıcı ve yeni bir dönüm noktasıdır. Bugün, bir cihan düşmana karşı ayağa kalkan Türkiye halkının Türkiye Büyük Millet Meclisini vücuda getirme hususunda gösterdiği harikayı ifade eder."***

Açılış, duyurulduğu gibi 23 Nisan'da yapıldı. Meclise 115 temsilci katıldı. Büyük Millet Meclisi'nin ilk benimsediği ilke şu oldu: ***"Egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir; millet bu hakkını Meclis aracılığıyla yürütür. Meclis'in üstünde bir güç yoktur."***

Sarayın bakış açısından çok farklı olarak, Mustafa Kemal'in gözünde, Türk milleti bir çobanın yönettiği sürü değildir. Tarihin en şerefli milleti olan Türk milleti egemenliğin tek ve gerçek sahibi olmaya layıktır. (Bir not: Mebus arkadaşlarıyla padişaha uyarıda bulunmak isteyen Rauf Bey'e Vahdettin der ki; ***"Rauf Bey, Rauf Bey, bir millet var, koyun sürüsü… Buna bir çoban lazım… O da benim."***)

Dönüm Noktası

23 Nisan, tarihimizin dönüm noktalarından biridir. Egemenlik hakkının Padişahtan millete geçtiği bir gündür. Milletimiz, bu hakkını, yurdumuzu ele geçirmek isteyen dış düşmanlara ve bunlarla iş birliği yapma aymazlığına düşmüş olan padişahlık yönetimine karşı savaşarak kazanmıştır. Bu nedenle, egemenliğimiz, ulusal varlığımızın başında gelir.

1919 ile 1922 yılları arasında olup bitenler, milletin olaylara ve saltanata bakışını çok değiştirmiştir. Ziya Gökalp'in 1922'de yazdığı şu mısralar, Atatürk'ün bayrak yaptığı Milli Egemenlik ilkesinin zihinlerde ve gönüllerde nasıl yer ettiğini gösterir:
"Hükümet halkındır, sultanın değil;
Ferman Milletindir, Divan'ın değil…
Teşri (yasama), kaza (yargı), icra (yürütme): her hak onundur.
Taht onun, taç onun, toprak onundur…"

1891'de öğrencilik yıllarında yazığı bu şiir de Sultan'a karşı milletin haklarını dile getirir:
"Tarlada, tezgâhta çalışan biziz.
Hudutta can veren, boğuşan biziz,
Bu devlet, bu millet, bu vatan biziz,
Ey Sultan, sen çekil, hükümran biziz.
Kükreyen aslana zincir takılmaz,
Vatanın mahvına kayıtsız kalınmaz,
Bir saray yıkılır, bir mülk yıkılmaz,
Ey Sultan, sen çekil, hükümran biziz."

Millet egemenliğini gerçekleştirme yolundaki en büyük adım Büyük Millet Meclisi'nin kurulması olmuştur. Meclis'in yapacağı çalışmalar, yurdun düşmandan kurtarılması ve bağımsız bir Türkiye'nin kurulmasına yönelikti. Bu amacın gerçekleşmesi kolay olmadı. Çalışmalar, tam bir demokratik hava içinde yapıldı. Her iş, titizlik içinde yürütüldü. Üyeler, yapılan işleri, yakından izlediler. Bakanların her kararını, kılı kırk yararcasına incelediler, eleştirdiler. Kimi zaman Mustafa Kemal'den bile hesap sordular. Ulusumuzu kurtuluşa ulaştırmak, ilk anayasayı yapmak ve Cumhuriyet'i kurmak, bu tarihsel Meclis'in, onurlu görevlerinin başında gelir.

Görüldüğü gibi 1921 Anayasası'nda ifadesini bulan ***"egemenlik kayıtsız şartsız milletindir"*** ilkesi, Avrupa'daki akımların ve güçlü devlet şekillerinin Türk İnkılâbının lideri Atatürk'ü etkilemiş olmasından ziyade, eski meşruiyet teorilerine dayanarak devletin yönetilmesinin imkânsızlığı ve milli devlet şuuru ile Millî Mücadelenin top yekûn kazanılması azmidir. Bu bakımdan Türkiye'de milletin egemenliği ilkesi, sadece yabancı birtakım kaynaklardan kopya

edilen, onlara heves edilerek alınan bir ilke değildir. Bu ilke Fransız Devrimi'nin getirdiği fikir akımlarının sonucu olmaktan çok, Türk toplumunun kendine has gelişiminin ürünüdür. Millî mücadele savaş alanında kazanılmıştır. İkinci evredeki milli mücadele aydın önderlerin de katkısıyla çağdaşlaşmak, kısa zamanda çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak olacaktır. Toplumu geri bırakan zincirleri kırmak, ilerlemeye set çeken engelleri ortadan kaldırmak bir gerekliliktir. Devrimlerin ışığında zaman geçirmeksizin atılımlar yapmak, bu atılımları Türk milletinin yaşam biçimi hâline getirmek en önemli hedefler olmuştur.

İtiraf etmek gerekir ki, milli egemenlik fikrini klasik şekli ile savunmak çok güçtür. Ancak günümüzde bu ilkenin değeri hukuki olmaktan çok siyasidir. Şu da unutulmamalıdır ki, ***"milli egemenlik fikri bugün demokrasinin tatbiki mümkün olan yegâne şeklidir".*** Ancak bazı kavramları da karıştırmamak gerekir. Seçimler sonucu ortaya çıkan irade milli irade değil, çoğunluğun iradesidir. En büyük tehlike, milli irade varsayılan kavramların arkasına sığınarak Parlamentoda çoğunluğu elinde bulunduranların kendilerini bütün milletin temsilcisi olarak görerek, demokratik olmayan düzenlemeler yapabilmesidir. Aslında milli irade bu olmayıp, iktidar-muhalefet bütünü olarak algılanmalıdır. Milli irade, milli egemenlik bunalımlardan kurtulmanın gerçek yoludur. Millete inanıldığı, güvenildiği, millete gidildiği takdirde millet bunalımlara son verecek, meseleleri çözecektir.

1 Kasım 1922'de saltanat kaldırıldı. 3 Mart 1924'te halifeliğin de kaldırılmasıyla 1919'da başlamış olan ***"milli egemenlik"*** hareketi doğal sonucuna ulaştı; egemenliğin bütünüyle millete ait olduğu ilkesi, beş yıl süren bir gelişme sonucunda, devlet yapımıza tam olarak yansımış oldu.

1982 Anayasasında 6. maddesinde ***Egemenlik*** aynen şu şekilde yer alır: ***"Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir. Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır. Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz."***

"Egemenlik Kayıtsız Şartsız Milletindir." Bu söz, Mustafa Kemal Atatürk'ün, kurduğu cumhuriyeti, halk egemenliğine dayandırdığını ifade etmesi olarak değerlendirilebilir. Zira Atatürk'ün büyük emek ve gayretleri neticesinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde Egemenliğin tek sahibi doğrudan milletin kendisidir. Egemenlik, hür olmak, yetki sahibi olmak, hâkimiyet sahibi olmak gibi anlamlara gelmekle birlikte siyasal anlamda egemenlik

ise bir topluluğun veya bir devletin ülke üzerinde sahip olduğu yetkilerin tümü olarak açıklanabilir. Ulu önder Mustafa Kemal Atatürk, işte bu yüzden-kurduğu cumhuriyet açıkladığımız bu özelliklere sahip olduğundan- egemenliğin halka ait bir unsur olduğunu dile getirmek maksadıyla ***"Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir."*** demiştir. Türkiye'de egemenlik fikri esasen Kanun-i Esasi ile ilk defa ortaya konmuş, bu fikrin hayata geçirilmesi ise TBMM'nin Teşkilat-ı Esasiye Kanunu kabul etmesiyle olmuştur. Kanunda yer verilen ***"Egemenlik koşulsuz ve sınırsız olmak kaydıyla milletindir."*** prensibi sayesinde halk ve yönetim adına yeni bir devir başlamıştır. Millet iradesi, fertlerin iradelerinin bir araya gelmesinden ve kaynaşmasından oluşmaktadır.

Mustafa Kemal Atatürk, 30 Ağustos 1924'te Dumlupınar'daki şu sözleri ile halk egemenliğine yeniden ışık tutmakta ve şöyle demektedir: ***"…. Bu büyük zaferin türlü tesirleri üstünde en önemlisi ve yükseği, Türk milletinin kayıtsız şartsız egemenliğini eline almış olmasıdır. Millî egemenlik öyle bir nurdur ki, onun karşısında zincirler erir, taç ve tahtlar yanar, yok olur. Milletlerin esareti üzerine kurulmuş müesseseler her tarafta yıkılmağa mahkûmdurlar."***

Artık 23 Nisan'lar bayram olarak kutlanmaya başlandı. Mustafa Kemal Atatürk'ün bu anlamlı günü çocuklara armağan etmesiyle 23 Nisan, 1929 yılından itibaren ***"Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı"*** olarak kutlanır oldu. UNESCO'nun 1979 yılını ***"Çocuk Yılı"*** ilan etmesi, 23 Nisan'ın uluslararası boyuta taşınmasına, dünya çocuklarıyla birlikte kutlanmasına fırsat verdi. **TRT Uluslararası 23 Nisan Çocuk Şenliği** yaklaşık 50 ülkenin çocuklarının katılımıyla düzenlenmektedir. Bu önemli gün; aynı zamanda tüm dünya çocuklarının sevgi, kardeşlik ve dostluk bağlarının güçlenmesini de sağlamaktadır. Dünyada, çocuklara bayram hediye eden ilk ve tek ülke Türkiye'dir. Bunun en büyük nedeni ise Ulu Önder **Atatürk'ün, çocukların milletin geleceği olmasını düşünmesidir.** 23 Nisan'ı onlara armağan etmesi ise onlara duyduğu sarsılmaz güveni ve sevgiyi sembolize etmektedir. Bu yüzden yeni nesillerin 23 Nisan'ın önemini bilmesi, cumhuriyet bekçilerinin bilinçli bir şekilde yetişmesi için önemli bir vesiledir.

"Çocuklar geleceğimizin güvencesi, yaşama sevincimizdir. Bugünün çocuğunu, yarının büyüğü olarak yetiştirmek hepimizin insanlık görevidir." diyen Mustafa Kemal Atatürk, onlara hitaben de ***"Küçük hanımlar, küçük beyler! Sizler hepiniz geleceğin bir gülü, yıldızı ve ikbal ışığısınız.***

Memleketi asıl ışığa boğacak olan sizsiniz. Kendinizin ne kadar önemli, değerli olduğunuzu düşünerek ona göre çalışınız. Sizlerden çok şey bekliyoruz." demektedir.

Bir milletin temel taşı çocuklardır. Çocuklara gereken önemin verilmesi hem kendileri hem de ülke ve dünya geleceği için oldukça önemlidir. Ancak, **"*Çocuklar Geleceğimizdir.*"** denilmesi yetmez. Çocukların okul öncesi eğitimden başlayarak eşit fırsatlarla, laik, bilimsel eğitim almalarının sağlanması, onların ihmal ve istismarının, çocuk yaşta evliliklerin, çocuk işçiler sorunlarının önlenmesi gerekmektedir.

Nazmi Ziya (1881-1937), "23 Nisan", 1936, Yağlıboya

Türkiye'nin de dahil olduğu 196 ülkenin taraf olduğu Birleşmiş Milletler **Çocuk Hakları Sözleşmesi der ki;** *Çocuğun toplumda bireysel bir yaşantı sürdürebilmesi için her yönüyle hazırlanmasının, barış, değerbilirlik, hoşgörü, özgürlük, eşitlik ve dayanışma ruhuyla yetiştirilmesinin gerekliliğini göz önünde bulundurarak, (Madde 3)* ***Taraf Devletler, çocuğun esenliği için gerekli bakım ve korumayı sağlamayı üstlenirler.*** *(Madde 28)* ***İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler.*** *(Madde 33)* ***Çocukların uluslararası uyuşturucu maddelerin yasadışı kullanımına karşı korunması amacıyla, yasal, sosyal ve eğitsel her türlü önlemi alırlar.*** *(Madde 34)* ***Çocuğu, her türlü cinsel sömürüye karşı korumak, yasadışı cinsel faaliyetler için kandırılmasını veya zorlanmasını önlemek için her türlü önlemi alırlar****. Demektedir ama yeterince uygulanıyor mu? Olumlu yanıt vermek zor.*

Ahmet İhsan Pınarbaşı (7 Yaş) 2021 Yılı Çankaya Belediyesi 23 Nisan Resim Yarışması Birincisi

Çocukların korunması ve onlara gereken ilginin gösterilmesini sağlamak açısından çocuk hakları çok önemlidir. İnsanlığın mutluluğu ve dünyanın güzel geleceği, çocukların korunmasına ve sevgiyle büyümesine bağlıdır.

Demokrasi, uzlaşma, anlaşma rejimidir. Demokrasilerde kişiler geçici, müesseseler ise devamlıdır. Milli egemenliğe inananlar, hür demokratik rejimden başka yol tanımazlar. Ancak bu şekilde millet varlığını devam ettirir, demokratik müesseseler ayakta kalabilir ve hiçbir şekilde milli irade ipotek altına alınamaz.

Çağdaş siyasi düşünürler, haklı olarak, her parlamentoda bir çoğunluğun bulunduğuna; fakat muhalefet partisine veya partilerine ancak gerçekten demokratik olan ülkelerin parlamentolarında rastlandığına dikkat çekerler. Tarihte birçok diktatör, başlangıçta halkın büyük çoğunluğunu arkasında sürükleyerek ve seçimle iş başına gelmişlerdir. ***Napolyon*** da ***Hitler*** de seçimle göreve başlamışlardır. Birçok diktatör, muhalefeti susturup, bütün resmi propaganda araçlarını ve devletin güçlerini seferber ederek, yapay bir çoğunluk sağlamayı başarmıştır.

Gerçek demokrasi, insanlara korkudan uzak şekilde yaşama olanağı sağlayabilen tek rejimdir. Demokrasilerde faşist ve komünist totaliter rejimleri ayırmak için kullanılan bir benzetmeden bahsedelim: ***"Hür bir ülkede sabahın erken saatinde kapısı vurulan yurttaş sütçünün geldiğini; totaliter bir ülkede ise, erken saatte kapısı vurulan kişi gizli polis geldiğini düşünür."*** Çünkü, devletin adı ***"Halk Cumhuriyeti", "Demokratik Cumhuriyet"*** de olsa, uygulanan rejim gerçekte totaliter ise, ülkede hürriyet değil, korku egemendir.

Kaynakça:

Akyılmaz, Bahtiyar. (1997). Milli Egemenlik Kavramının Gelişimi. *Selçuk Üniversitesi*

Feyzioğlu, Turhan. (1999). Türk Millî Mücadelesinin ve Atatürkçülüğün Temel İlkelerinden Biri Olarak Millet Egemenliği. *Atatürk Araştırma Merkezi*

Işık, S. (2017). J. J. Rousseau ve Egemenlik Anlayışı Üzerine, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* Cilt:8 Sayı:2

Oyan, Oğuz. (2012) Egemenlik Milletin mi, Emperyalizmin mi? https://www.odatv4.com/analiz/prof-dr-oguz-oyan-egemenlik-milletin-mi-emperyalizmin-mi-25672

Tansel, Fevziye Abdullah. (1977). *Ziya Gökalp Külliyat-I, Şiirler ve Halk Masalları.* Türk Tarih Kurumu Yayınları.

UNICEF *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme.* https://www.unicef.org/turkiye/çocuk-haklarına-dair-sözleşme

Yücel, Yaşar. (1988). Atatürk İlkeleri. *Türk Tarih Kurumu: Belleten Dergisi*, Cilt LII, Sayı 204, Sayfa 810-824.

23 Nisan'ın *Anlamı ve Önemi,* https://aliyepozcuilkokulu.meb.k12.tr/icerikler/23-nisan-bayrami_9570885.html#

23 Nisan *Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı,* https://tr.wikipedia.org/wiki/23_Nisan_Ulusal_Egemenlik_ve_Çocuk_Bayramı